

Obpravnavne deželnih zborov.

Deželni zbor Kranjski.

1. seja.

Po slovesni maši v stolni cerkvi se je seja pričela po 11. uri dopoldne. Nazočih je bilo 19 poslancev ustavoverne stranke, 13 pa národne; skupaj tedaj 32 v tej seji.

Deželni glavar vitez dr. Kaltenegger pozdravlja zbor v nemškem in deloma slovenskem jeziku, objavlja nado, da bodo poslanci složno delovali deželi v prid in da bo pri tem podpirala zbor tudi vlada, posebno pa gospod deželni predsednik s svojimi obilnimi skušnjami. Jako pozno sklicani zbor čaka zdaj dvojno delo, ker mu bo pregledati in potrditi tudi vse one priklade, katere je deželni odbor po Najvišem pooblastenji ali sam razpisal ali pa občinam naložiti ukazal. Finančne razmere dežele pač žalibog niso vesele, vendar je pričakovati, da bo po novi uravnavi zemljiškega davka deželi breme zeló olajšano in da bo dežela potem svojih dohodkov več mogla obrniti za-se. Breme deželnih priklad se je povišalo zato, ker je dežela morala prevzeti več opravil, katera je poprej oskrbovala država. Zbornici se bo v razpravo podalo več postav, med njimi tudi ona o napravi novih bolnišnic in da bi občine plačevale nekoliko stroškov za svoje bolnike. Močvirsko postavo bo treba premeniti posebno o določitvi ozemlja, katero spada v močvirski svet. O sirotišnici bo deželni odbor predlagal, da se zá-njo porabi še več njene denarne zaloge; podal bo tudi postavo o odkupu davščin za duhovne in cerkve, in pa postavo o uravnavi plače nižih uradnikov pri deželnem odboru. — Da se vse to dovrši, naj bi deželni zbor složen šel na delo. Če prav se poslanci med sabo ločijo v političnih nazorih, v enem so bili vendar zmirom ene misli, namreč v ljubezni in zvestobi do svojega vladarja. — Potem omenja deželni glavar sreberne poroke cesarjeve in nove vesele dogodbe, zaroke cesarjeviča Rudolfa, in tudi pozivlja zbornico k „slava“- in „hoch“-klicem, kar se z navdušenimi klici zgodi.

Zdaj poprime besedo deželni predsednik gospod Winkler in govori najprej v nemškem jeziku tako:

„Visoki deželni zbor! Ker imam častno nalogo, cesarsko vlado v tej visoki zbornici nadomestovati in danes tukaj prvič govorim, Vas, visokočastiti gospodje, kot deželne zastopnike najprej prijazno pozdravim. Še le nedavno od Nj. Veličanstva našega premilostljivega cesarja politični upravi vojvodine Kranjske na čelo postavljen, prosim Vas zagotovljenim biti, da bom svest si svoje službenske dolžnosti na deželne koristi vso svojo skrb obračal, ker me k temu priganja tudi sočutje, ki ga imam za prebivalstvo lepe dežele kranjske kot sin sosednje z njo z mnogimi blagimi vezmi tesno zvezane dežele uže od svoje mladosti. Vaše obravnave bom z živahno zanimivostjo opazoval, kakor se važni nalogi postavodajalnega zbora pristuje, in Vas bom, kedar boste želeli, kolikor mi bode v svojem delokrogu le mogoče, radovoljno podpiral. Gosp. deželnemu glavarju pa se pristrčno zahvaljujem za prijazne besede, ki mi jih je govoril.“

Potem je slovenski nadaljeval: „Vidim sicer, častita gospoda, kot zastopnik vlade pred sabo težavno nalogo, ko preišlujem, da vlada dandanašnji tu pa tam po parlamentarnih zborih neka ojštrost med strankami; kjer bi še bila, mora nastopiti preje ali pozneje zmernost; kajti na zadnje mora vendar le postava obveljati in pravica imeti svojo zmago, kar ravno cesarska vlada namerava. Potem takem

se smem nadejati, da bodem zamogel svojo, da-si težavno nalogo srečno dovršiti.“

Ta lepi govor so narodni poslanci pozdravili z živahnimi „dobro“-klici.

Deželni glavar omeni na to smrti grofa Barbota in dr. Razlaga in poslanci se v spomin žalosti vzdignejo iz svojih sedežev.

Poslanec dr. Bleiweis prosi deželnega glavarja besede, da prebere izjavo, s katero stopijo narodni poslanci v zbor.

Deželni glavar vpraša zbor, ali dovoli, da se bere izjava, in ko večina odborovala to dovoli, dr. Bleiweis bere izjavo, ki je bila v zadnjih „Novicah“ uže napisana.

Poslanci nasprotne strani se med branjem večkrat oglasijo z „oho“-klici, deželni glavar pa po prebrani izjavi odbija z nekoliko besedami njeno očitanje, da je ta zbor nepostaven (illegalen), češ, da je cesar njegove sklepe potrdil. Tudi c. kr. deželni predsednik gosp. Winkler poprime besedo in pravi (slovensko), da se vlada ne more spuščati v razpravo o postavnosti ali nepostavnosti zbora, ker so bile volitve o svojem času potrjene, srčno pa ga veseli, da so narodni poslanci došli v zbor in se hočejo vdeleževati njegovih obravnav, kar bo deželi gotovo le v prid.

Potem storé obljubo novi poslanci gg. K. Šavnik, vitez Gutmannsthal, P. Grasselli in pa vit. Vesteneck, — in za vreditelja zbora se volita vitez Savinšek in dr. Poklukar, za verifikatorja zborovih zapisnikov pa Potočnik in Dežman.

C. kr. deželni predsednik podá zboru vladno predlogo postave o stroških za službeno obravnavo tacihih zemljišnih pravic, ki vsled §. 6. cesarskega patenta od 5. julija 1853. leta pripadajo odkupu ali uravnavi, pa so se prekasno oglasile, — deželni glavar pa imenuje predloge deželnega odbora — poslancem na mizo položene. Po predlogu dr. Poklukarja se potem koj volijo odseki, katerim naj se te predloge v razpravo izročé. Ker so narodni poslanci v zboru v manjšini, se ve da tudi v odsekih ima nasprotna stranka večino. In tako so voljeni:

- a) v finančni odsek: dr. Vošnjak, dr. Poklukar, P. Grasselli, A. Navratil, Dežman, vitez Gutmannsthal, dr. Schrey, vitez Vesteneck, Savinšek, dr. Schaffer, Lukman;
- b) v gospodarski odsek: O. Detela, Potočnik, Pakiž, Dežman, Deu, Taufferer, Gariboldi, Vesteneck;
- c) v poročilski odsek: Klun, Svetec, Robič, Gutmannsthal, Thurn, Deu, Apfaltrern;
- d) v peticijski odsek: dr. Zarnik, Lavrenčič, Dreo, Lašan, Taufferer.

Prva seja je bila s tem končana.

V 2. seji dne 14. t. m., objavi deželni glavar dopis c. k. deželnega predsedstva, po katerem bode za stran priklad treba nekaterih prememb vsled uravnave zemljiškega davka, — mnogo peticij izročí dotičnim odsekom in naznani, da je deželni odbor v podporo po toči poškodovanim Dolenjcem 1500 gl. poslal deželnemu predsedstvu; gosp. deželni predsednik Winkler pa dodaja temu naznanilu, da je od ostankov nabranega milodarnoga denarja 600 gold. poslal Dolenjcem, vrh tega pa poškodovance še živo priporočal milosti c. k. ministerstva.

Volitve deželnih poslancev g. Petra Grasselli-a, viteza Ludv. Gutmannsthal-a in viteza Jul. Vesteneck-a se potrdé brez razgovora.

Nekatere deželno-odborne predloge se izročé dotičnim odsekom. Potem je deželni zbor pritrdil prošnji,

da občina Ajdovica v trebanjskem sodniškem okraji pride pod sodniški okraj žužemberški izvzemši nekatere dele te občine. — Gledé merčinstva za vino v vipavski dolini, katero zadevo je posl. Lavrenčič temeljito in živo priporočal, je deželni odbor sklenil sledeče: 1. Občinam Budanje, Erzelj, Goče, Lože, Planina, Podraga, Slap, Sturija, Ustja, Šentvid, Vrabče, Vipava in Col se dovoli, da pobirajo povečšano takso 10 soldov od hektolitra, ki je v navadi pod imenom „merčinstvo“, in katero ima kupec za mero iz prve roke in pa na debelo, to je, najmanj od 60 litrov kupljenega vina ali mošta, plačati občinski blagajnici one občine, v kateri je vino kupil, in sicer 1 sold za vsacih 10 litrov. 2) Deželnemu odboru se naroča pridobiti temu sklepu cesarjevo potrjenje.

Potem dovoli deželni odbor filharmoničnemu društvu za l. 1880., 1881. in 1882. po 300 gold. podpore, slikarici Idi Künlovi 100 gold. podpore, siroti Mariji Zapletovi miloščino za 3 leta po 31 gold. 50 kr., za napravo parne brizgalnice za požarno stražo donesek 300 gold., — v podporo ubogim novomeškim gimnazijskim dijakom 250 gold. za l. 1880. in 250 goldinarjev za l. 1881., v podporo ubogim kočevskim dijakom po 100 gold. za l. 1880. in 1881., — nekatere druge prošnje za podporo slušateljev na dunajski viši kmetijski šoli, gozdarski v Križevcih, živinozdravniški dunajski in rudarski v Ljubnem se niso vslišale, — podpornemu društvu modroslovcev in azildruštvu na dunajskem vseučilišči se dovolite za l. 1881. podpora po 30 gold., — prošnji pomočnih učiteljev Jan. Gajgarja in Matija Hiti-a za pokojnino se ne vslišite, neki učiteljski vdovi pa enkrat za vselej dovoli 100 gld. iz učiteljskega pokojninskega zaklada.

Deželni zbor goriški.

Začel se je naš deželni zbor 8. dne t. m. s peto sv. mašo in navadnimi formalnostmi. Govor deželnega glavarja (ki ni govoril samo po italijanski, *) temuč tudi slovenski, kakor prejšnjih let) nima nič pomenljivega. „Soča“ piše, da je bil mrtev, zamolkel, mrzel. Spominjal se je glavar obeh poslancev, ki sta se poslanstvu odpovedala, p. n. gg. Winklerja in Pino-ta. — Popoldne tisti dan je bila II. seja, v kateri so se volili 3 odseki: pravni, finančni in peticijski. Vlada je pripravila en sam predlog zadevajoč §. 57. dež. postave od 6. maja 1870. Določiti se ima namreč, koliko naj bi pripomogel deželni zalog k stroškom za ustanovitev in vzdržavanje ljudskih šol. Izročén je ta predlog pravnemu odseku. Bistveni zapopadek vladinega predloga je, naj bi okrajni zalogi ne plačavali več ko 30 odstotkov, ostale stroške naj zalaga dežela. — III. seja je bila v petek, 11. junija popoldne. Vladin predlog zastran doneskov deželnega zaloge k stroškom šolskih okrajev se je izročil po nasvetu pravnega odseka deželnemu odboru, da poprej poizvé, česar treba. Dalje prihodnjič. — Občinstvu je malo mar za zbor. Začetne seje se je udeležilo kakih 20—30 oseb, popoldne pa ni bilo nobenega poslušalca v dvorani.

Deželni zbor štajarski.

V Gradci je deželni glavar Blagotinšek Kaisersfeld nenavadno malo besed našel pri odprtiji deželnega zboru. Menda mu je srce prežalostno bilo o razpadu nemškega ustavaštva. Prav tiho so tudi odobrili volitev narodnih

*) Ne vem, kak namen so imeli tisti, ki so po liberalnih časnikih telegrafično raztrobili, da je gosp. glavar dr. Pajer vitez Monriva samo v italijanskem jeziku govoril.

poslancev dr. Radaja in gosp. Fluherja; nihče ni besedice črhnil, kajti dokazane so bile laži, katere so mariborski in slovensko-bistriški nemčurji zoper veljavo teh volitev prežvekovali dve leti. Gospodarili so ustavoverci tako, da se bodo neki deželne priklade za leto 1881. povikšale od 38 na 44 odstotkov.

Česki deželni zbor.

Českemu deželnemu zboru je v obravnavo izročena vladna predloga o prenapredbi volilnega reda, ki se tiče skupine velikih posestnikov. V poročanje je bila ta predloga izročena odseku 21 udov.

Moravski deželni zbor.

Deželni glavar je v prvi seji zboru predstavil novega ces. namestnika viteza Kallino. „Politik“ poroča, da prvokrat od leta 1874. se je danes zopet slišal dalji govor ces. namestnika v gladkem in lepem českem jeziku. To je prav dober vtisek naredilo na poslance, katere je prejšnji namestnik zmerom le odpravil s 3 navadnimi besedami: „Vitám Vas, pánové“.

Deželni zbor dalmatinski.

V prvi seji je baron Rodić pohvalil žrtovalnost Dalmatincev o času zasedanja Bosne in Hercegovine. Vlada je skrbela od onega časa, ko je zadnjikrat deželni zbor zboroval, za primerno vzgojo v šolah; ona je ukazala, da se ima v učiteljskih pripravniških uvesti srbsko-hrvatski učni jezik, in tako je ustregla željam deželnega zbora. Isto tako je ukazala, da se kot učni jezik uvede srbsko-hrvatski v Spljetske srednje šole.

Deželni zbor salcburški.

Ustavoverna manjšina poslancev se kuja in ni prišla v zbor. Poslanec Lienbacher je stavil predlog, naj se spremeni opravljeni deželozborni red tako, da deželni glavar nikoli ne sme glasovati. O tem je zdaj pravda med liberalnim deželnim glavarjem in pa večino zborovo.

Spominski listi.

Njihova Prevzvišenost

gospod dr. Andrej Gollmayr

25 let kneznadškof v Gorici.

I.

Slavni dan za nadškofijo goriško in za vso goriško cerkveno provincijo bo dan XXIV. junija 1880. Tisti dan bo 25. obletnica sloveče intronizacije našega prečastitega kneza-nadškofa Andreja v goriški prvostolnici — pravi hčeri staroslavne bazilike oglejske.

Pet in dvajset let! — in zdi se mi, kakor da bi se to velepomembno sveto opravilo bilo vršilo včeraj. Čim bolj se bliža sreberna obletnica, tem živeje mi je vse, kar je pred 25 leti bilo in se godilo; tem natančneje se spominjam vseh oseb in prizorov, vseh dejanj in okoliščin tedanje dobe. — Začnem naj v Ljubljani; „et meminisse juvat“, če ne za nas starše, pa za mlajše bralce „Novic“, sosebno goriške. Kot (18. nov. 1854.) novoimenovani in 23. marcija 1855. l. v Rimu potrjeni nadškof prišli so dr. Andrej Gollmayr — bivši ministerstveni svetovavec — z Dunaja k posvečbi v Ljubljano 1. junija 1855. l. Želeli so posvečeni biti v glavnem mestu domače dežele, po knezu škofu Antonu